

Politolog Oskar Krejčí: Nekonečné Americké válčení

- CZ24 News | 6. března 2020

USA/AFGHANISTAN: Politolog Oskar Krejčí se v souvislosti s připravovanou dohodou USA s Tálibánem zamýšlí nad smyslem a strategií vojenských akcí Spojených států na Blízkém východě.

Z Washingtonu přišla zpráva, že Spojené státy uzavřely s afgánským radikálním hnutím Tálibán úmluvu o „snížení násilí“. Ujednání je prý velmi konkrétní, zmiňuje například sebevražedné atentáty, nastražené výbušniny i raketové útoky. Koncem tohoto týdne by mohla následovat dohoda zmíněných dvou stran o řešení situace, to znamená omezení či přímo stažení všech zahraničních okupačních sil z Afganistánu. Jak už mají ve Washingtonu ve zvyku, jednájí bez předběžných konzultací s místní vládou či se spojenci, které na bojiště zatáhli. Ovšem smlouva se má týkat jak afgánských vojáků a policistů, tak i aliančních sil. Netřeba se obávat – zahraniční spojenci, včetně Česka, kteří donedávna provolávali hesla o nutnosti nesmiřitelně bojovat s teroristickým nepřitelem, jistě po podpisu dohody objeví, že si nikdy nepřáli nic jiného.

Nekonečná válka

Jako snad každá válka i ta v Afganistánu má své propagandistické obhájce. Někdy skutečně zvláštní obhájce. Nedávno profesor Michael Mousseau z University of Central Florida zveřejnil pozoruhodnou studii *Konec války*. V ní mimo jiné tvrdí, že „demokratické státy mají tendenci vyhrát své války“. To je prý pravděpodobně spojeno s „náchylností demokratických států (1) vzájemně se spojovat; (2) více než nedemokratické státy usilovat o vítězství; (3) mají politickou kulturu, která formuje lepší vůdce, a podporují iniciativu mezi jednotkami; (4) rozhodují se vstoupit do válek, které pravděpodobněji vyhrají.“ [1] Takhle člověk dopadne, když věří více liberálním brožurkám než vlastním očím. Vždyť – nepočítá-li se intervence na Grenadě – po roce 1945 v žádné skutečné válce vojáci USA nezmáhali a už vůbec nepřinesli mír. A nedostí tomu: právě boje v Afganistánu se staly nejdelší válkou v dějinách Spojených států. Přitom se vše zdálo zpočátku tak prosté, neboť americké zpravodajské služby Tálibán důvěrně znaly od konce první poloviny devadesátých let minulého století, kdy napomáhaly jeho vzniku, jeho výcviku a výzbroji proti vládě v Kábulu podporované Moskvou.

Tři prezidenti a jejich generálové se od teroristického útoku 11. září 2001 v pásu bojů od Pákistánu po Sýrii pokoušeli a stále pokoušejí o vítězství. Podle aktualizovaných údajů ze serveru *Cena války* provozovaného Watsonovým institutem z Brown University, dosáhli pouze toho, že se válka stala neuvěřitelně drahou:

- V penězích do ledna 2020 stála válka v pásu Pákistán až Sýrie americké daňové poplatníky 6,4 bilionů (6 400 000 000 000) dolarů. Samotná válka v Afganistánu si od roku 2001 do začátku tohoto roku vyžádala ze strany USA přibližně dva biliony dolarů;
- V lidských životech do ledna 2020 stála válka v pásu Pákistán až Sýrie přibližně 800 tisíc lidských životů. V samotném Afganistánu bylo v souvislosti s válkou usmrceno 157 tisíc lidí – z toho více než 43 tisíc civilistů. Zabito bylo 2,3 tisíc vojáků USA s ještě více amerických kontraktorů (konkrétně 3,8 tisíc). Zahynulo též 1,1 tisíc spojeneckých vojáků plus 64 tisíc afgánských vojáků a policistů. Opozičních bojovníků bylo v Afganistánu zabito více než 42 tisíc.

Zdá se, že se válka vymkla Bílému domu z rukou. Ne každému ale škodí. Válečné výdaje jsou plýtváním v obecném a environmentálním smyslu, v konkrétní podobě přinášejí peníze výrobcům

zbraní, zásobovačům s potravinami i palivem, novináři mají o čem psát... Ke zvláštnostem války v Afganistánu patří, že si udržuje podporu většiny veřejnosti USA: podle posledního výzkumu americké analytické a poradní firmy Gallup ze září loňského roku 52 % dotázaných nepokládalo válku v Afganistánu za chybu, opačného názoru bylo pouze 43 % respondentů. Dlužno dodat, že veřejné mínění je povětšinou produktem sdělovacích prostředků a ty změny monotónní podporu války jen tehdy, když se rozštěpí zájmy politické elity, v daném případě demokratické a republikánské strany - a ty jsou shodně namočené ve válečném dobrodružství na Blízkém východě. Donald Trump, který sliboval stažení vojáků z předražené nekonečné války už v minulé předvolební kampani, představuje se svojí politikou v této otázce malou skupinu. Zbývá ještě dodat, že o iluzích demokratického náboženství svědčí i fakt, že intervence v Iráku dostala při hlasování v Kongresu v říjnu 2002 souhlas většiny poslanců i senátorů - ovšem na základě nepravdivých informací dodaných vládou.

Mír bez vítězství

Pro každý stát, natož pro mocnost, je obtížné se ctí odejít z nevítezné války. Více porozumění pro tuto situaci než mezi univerzitními učiteli ze současné Floridy je možné nalézt v renesanční Itálii. Tehdy tam žil Niccolò Machiavelli, který v druhé dekádě 16. století v *Rozpravách o prvních deseti knihách Tita Livia* varoval, že „ze všech možných situací je pro panovníka i pro republiku nejhorší taková, kdy za válečného konfliktu není pro stát únosné dál ve válce pokračovat ani přijmout mír... Do podobné situace se však státy dostávají jen a jen vlastní vinou, diplomatickou neobratností nebo přeceňováním svých sil.“ A na jiném místě pak napsal: „Každý může začít válku, kdy se mu zachce, ale její skončení už nikdy není otázkou vůle jen jedné strany.“[2]

Henry Kissinger ve svých vzpomínkách barvitě popsal, jak složité bylo pro Washington vyklouznout z války v Indočíně. A přesto Spojené státy za necelých třicet let uvízli v podobné bažině. Nejedná se pouze o krátkou paměť politiků a vojáků. Svoji roli sehraje i fakt, že se někteří politici a vojáci cítí ošizeni o vítězství, které bylo prý v Indočíně nadosah - obdobně, jako po první válce se Saddámem Husajnem poté, kdy Irák obsadil Kuvajt. Na scénu přišli neokonzervativci, kteří proslavili vizi, že demokratický mír lze zajistit válkou proti těm, kdo nejsou demokraté. A jestliže válka ve Vietnamu byla objektivním studenoválečnickým produktem, současný chaos je umělý konstrukt Bushovy administrativy pod názvem „válka proti teroru“. A nejedná se jen o Afganistán, kde místní bojovníci nezlomili ani Britové nebo Sověti. V této chvíli provádějí Spojené státy „kontrateroristické operace“ v 80 zemích. Situaci mohou ilustrovat oficiální statistiky, které říkají, že ve Spojených státech žije více než 3,4 milionu lidí se statutem vojenského veterána, který nabyli po 11. září 2001.

Poučení z dějin

Na světě neexistuje stát, který by měl tak protimilitaristické kořeny jako Spojené státy. Dnešní čísla ale naznačují něco jiného. Ve studii *Příklady použití ozbrojených sil Spojených států v zahraničí, 1798-2020*, kterou zpracovali analytici výzkumného centra Kongresu USA, je uvedeno „několik set případů, v nichž Spojené státy použily své ozbrojené síly v zahraničí ve vojenských konfliktech nebo potenciálních konfliktech ve snaze ochránit občany USA nebo prosazovat zájmy USA“. Tento přehled uvádí, že za 222 let Spojené státy jedenáctkrát formálně vyhlásily válku jinému státu. Ovšem dalších osm případů použití ozbrojených sil Spojených států v zahraničí může být podle autorů této analýzy chápáno jako nevyhlášené války. Z tohoto přehledu vyplývá, že od konce studené války, přesně od ledna 1990 do poloviny ledna 2020 včetně, Spojené státy použily v zahraničí vojenskou sílu v 76 případech.

Stojí za to si občas připomenout slova, která přednesl bývalý afgánský prezident Hámid Karzaj v září 2014 v projevu na rozloučenou. Tento člověk, který získal funkci díky intervenci USA, po téměř desetileté zkušenosti v úřadě prohlásil, že mírový proces selhal, protože „Amerika nechtěla mír... Pokud by Amerika a Pákistán opravdu chtěly mír, mír by do Afganistánu přišel,“ řekl prezident Karzaj. „Válka v Afganistánu je založena na cílech cizinců. Válka v Afganistánu je ku prospěchu cizinců. Ale Afgánci na obou stranách jsou obětními jehňátky, oběťmi této války.“

Nedemokratická Čína

Obhájci teorie, podle které se liberální či kapitalistická demokracie rovná míru, zaplnili v knihovnách spoustu místa a zasedli do nejednoho státnického křesla. V rozporu s jejich tvrzením se ale žádný stát, ať již s demokratickým či nedemokratickým režimem, od skončení 2. světové války neangažoval v tolika válkách a intervencích jako Spojené státy. To ovšem nesouvisí ani tak s liberálně-demokratickým režimem USA jako s rolí supervelmoci a s obhajobou pozice hegemonu ve světovém politickém systému. A možná také trochu s anglosaským nacionalismem, s představami o zjevném předurčení kolonistů, o jejich právu zabrat jakékoliv území, protože držba je oprávněna silou - zábor, a to nejen půdy indiánů, který dokážeš uhájit, se stává tvým vlastnictvím.

Představa a mírotvornosti liberální demokracie dnes v první řadě míří proti Číně. Ta je v řadě západních výzkumů uváděná jako nedemokratický stát a v oficiálních dokumentech USA z posledních let je vedena jako „revizionistická mocnost“, která rozšiřuje moc na úkor suverenity ostatních. Jenže Čína má zcela opačnou statistiku zahraničních vojenských aktivit než liberálně-demokratické Spojené státy. Jak uvádí Fareed Zakaria v nejnovějším čísle časopisu *Foreign Affairs*, na rozdíl od ostatních členů Rady bezpečnosti OSN Čína „od roku 1979 nevstoupila do války a nepoužila smrtící vojenskou sílu v zahraničí od roku 1988. Nefinancovala ani nepodporovala své zástupné bojovníky (*proxies*) nebo ozbrojené povstalce někde ve světě od začátku osmdesátých let“. Peking je nyní druhým největším donorem OSN a programu pro udržení míru. Do mírových operací OSN nasadila Čína 2500 vojáků, „více než všichni ostatní stálí členové Rady bezpečnosti dohromady“. Podle tohoto významného amerického teoretika mezinárodní politiky je „dnešní Čína pozoruhodně odpovědným státem na geopolitické a vojenské frontě“ a je „strážcem mezinárodního status quo“.[3] A pak věř liberální teorii...

* * *

Osm set tisíc zabitých... V pozadí tragického vojenského neúspěchu USA v Afganistánu a na Blízkém východě obecně je celý řetězec příčin. Především je to nebezpečná, sebedestruktivní víra ve vlastní nadřazenost. Ta je podepřená ideologickými předsudky o zjevném předurčení vést svět a iluzí, že liberální demokracie znamená mír. S tím je spojena chybná vojenská strategie i taktika, zaměřená na bezohledné využití technické převahy a likvidaci živé síly protivníka. Výsledkem je ztráta podmínek pro vybudování míru po obsazení území. Přijaté, často velmi zajímavé ekonomické a sociální programy se ukazují jako nedostatečné a narážejí na nepředvídané kulturní rozdíly. V případě Afganistánu ve snaze uklidnit situaci začal Západ tolerovat, že se tato země po obsazení vojáky USA stala největším producentem opia na světě. Výsledkem je, že agrese a neschopnost zajistit prosperitu na obsazeném území vyvolává zpětnou vlnu nenávisti. A tak „válka proti terorismu“, započatá před 18 lety intervencí proti Tálibánu, zrodila více teroristů než cokoliv jiného v dějinách.